

А.С. Свінцицький
Національний
медичний університет
ім. О.О. Богомольця, м. Київ

РОЛЬ ВІЛЬНОГО ДОСТУПУ ДО СУЧАСНОЇ ФАХОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ЗАСАДАХ ДОКАЗОВОЇ МЕДИЦИНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВИСОКОЇ ЯКОСТІ ДО- ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ І НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Резюме

У статті відзначено важливість вільного доступу до сучасної фахової інформації на засадах доказової медицини в забезпеченні високої якості до- й післядипломної підготовки лікарів і надання медичної допомоги в Україні. Висвітлено основні етапи створення української версії бази знань «eMPendium: внутрішні хвороби» (<http://empendium.mp.pl/ua>) та українськомовного адаптованого видання довідника професора А. Щекліка і П. Гаєвського «Внутрішні хвороби – компендіум» («Choroby wewnętrzne – kompendium»), а також перспективи подальшої роботи в цьому напрямку.

Ключові слова

Сучасна інформація, доказова медицина, медична освіта, надання медичної допомоги, eMPendium.

Сьогодні охорона здоров'я є важливою сферою життєдіяльності суспільства, а забезпечення високої якості та доступності медичних послуг, тобто відповідності фахової допомоги потребам і сучасному рівню медичної науки й техніки та можливості її отримання якомога більшою кількістю населення, є одним із найактуальніших завдань, які ставляться перед лікарським співтовариством.

Однак для лікаря, який активно цікавиться новітніми досягненнями, існує небезпека некритичного використання таких даних внаслідок відсутності критеріїв їх вибору для щоденної практики. У результаті формується стереотип лікування того або іншого захворювання, який переважно ґрунтується на суб'єктивних уподобаннях і подеколи характеризується поліпрагмазією. Нерідко ми спостерігаємо й іншу крайність: намагаючись зберегти певну частку здорового (притаманного досвідченому клініцистові) консерватизму або, що гірше, бездумно діючи відповідно до отриманих ще під час навчання в університеті знань, медик не призначає нові лікарські засоби, ефективність і безпечність яких уже доведено.

Обидві вищезгадані тенденції пов'язані з недооцінкою деякими практикуючими лікарями принципової важливості суворого дотримання рекомендацій із лікування конкретної патології, що зумовлено недостатнім знайомством з основами доказової медицини.

Варто одразу зазначити, що доказова медицина зовсім не обмежує ініціативу медика. Він може використовувати власну інтуїцію або досвід, але діяти повинен лише обґрунтовано. У зв'язку з цим, не варто боятися, що із впровадженням доказової медицини відійдуть у минуле вікові традиції вітчизняної лікарської школи – швидше, навпаки, вона зможе збагатитися новими можливостями [3].

Використання даних доказової медицини в стандартах надання медичної допомоги дає можливість гарантувати пацієнтам найкращі з наукової точки зору діагностичні, лікувальні, профілактичні заходи, ефективність і відносна безпечність яких підтверджена у відповідних дослідженнях із застосуванням сучасних епідеміологічних методів та адекватного статистичного аналізу. «Відносна безпечність» у даному випадку означає, що ризик небажаних наслідків захворювань перевищує ризик несприятливих побічних ефектів втручання [2].

Широке впровадження засад доказової медицини до процесів до- та післядипломної підготовки лікарів і надання медичної допомоги варто визнати засобом, необхідним не лише для оптимізації інноваційних процесів і підвищення ефективності медичних послуг, а й для успішної інтеграції української системи охорони здоров'я до європейського та світового медичного простору [3].

В умовах сьогодення ключовою складовою доступу до найсучаснішої доказової інформації, зокрема в галузі внутрішньої медицини, є створення

відповідної вітчизняної бази знань, застосування якої дозволить значно зменшити кількість медичних помилок і шкоду від несприятливих подій [5].

Реалізація такого проекту була розпочата у вересні 2011 року видавництвом «Medycyna Praktyczna» (Краків, Республіка Польща) у співпраці із Всеукраїнською Радою захисту прав та безпеки пацієнтів за підтримки Європейського Союзу та почесного шефства Надзвичайного і Повноважного Посла Республіки Польща в Україні Генріха Літвіна [5, 8].

Роботу над ним здійснювала експертна група під керівництвом професора А.С. Свінціцького. Експерти представляли провідні навчальні (Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця, Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Донецький національний медичний університет імені Максима Горького, Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького, Одеський національний медичний університет, ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», Буковинський державний медичний університет, ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського», ДВНЗ «Ужгородський національний університет»), наукові (ДУ «Національний науковий центр «Інститут кардіології ім. академіка М.Д. Стражеска НАМН України», ДУ «Національний інститут фізіотрії й пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України», ДЗ «Інститут невідкладної і відновної хірургії ім. В.К. Гусака НАМН України», ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України», ДУ «Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України», ДП «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки ім. академіка Л.І. Медведя МОЗ України», ДП «Інститут паліативної та хоспісної медицини МОЗ України») та медичні (Національна дитяча спеціалізована лікарня «ОХМАТДИТ» МОЗ України, Київський міський клінічний ендокринологічний центр) заклади з усіх регіонів України.

В основу бази знань «eMPendium: внутрішні хвороби» було покладено виданий за редакцією професора А. Щекліка (Andrzej Szczeklik) й П. Га-

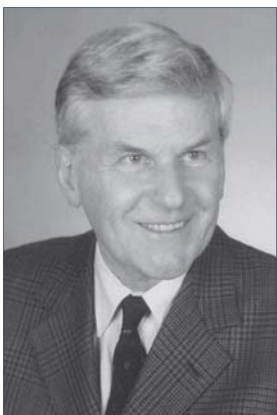

Фото 1. Професор А. Щеклік

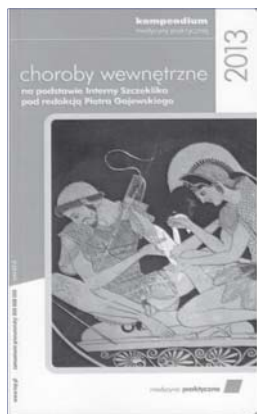

Фото 2. Довідник «Choroby wewnętrzne – kompendium»

Фото 3. База знань «eMPendium: внутрішні хвороби» (<http://empendium.mp.pl/ua>)

євського (Piotr Gajewski) довідник «Внутрішні хвороби – компендіум» («Choroby wewnętrzne – kompendium») – див. фото 1, 2. Варто зауважити, що над його створенням працювали понад 350 відомих науковців із різних університетів і клінік [4].

Ця настанова є основним джерелом сучасних медичних знань для польських інтерністів, а також студентів-медиків ще з 2005 року. Вона складається з кількох розділів («Симптоми», «Хвороби», «Невідкладні стани», «Перша допомога», «Маніпуляції», «Лабораторні та інструментальні дослідження») і базується на засадах доказової медицини. Уся інформація щодо діагностики, лікування та профілактики захворювань викладена відповідно до найсучасніших клінічних рекомендацій, які були розроблені авторитетними міжнародними науковими організаціями. Це керівництво містить новітні знання й відіграє важливу роль у професійному житті лікарів, науковців і студентів, адже в ньому можна швидко знайти відповіді на більшість запитань, що стосуються внутрішніх хвороб.

Важливо, що інформація постійно актуалізується: друкований варіант перевидається щорічно, а електронна версія оновлюється одразу після появи нових даних [4, 6, 8].

Фото 4. Презентація бази знань «eMPendium: внутрішні хвороби» в рамках симпозиуму «Етичні дилеми в клінічній практиці» у Варшаві (Республіка Польща)

Фото 5. Виступ професора А.С. Свінціцького під час презентації у Варшаві (Республіка Польща)

Фото 6. Презентація «eMPendium: внутрішні хвороби» в Києві

Підготовка української версії бази знань «eMPendium: внутрішні хвороби» (<http://empendium.mp.pl/ua>) (фото 3) та українськомовного адаптованого видання довідника професорів А. Щекліка й П. Гаєвського «Внутрішні хвороби – компендіум» («Choroby wewnętrzne – kompendium») тривала понад 2 роки та була завершена на початку 2014 року. Результати спільної роботи польських і вітчизняних фахівців уперше було представлено 3 квітня 2014 року у Варшаві (Республіка Польща) в рамках симпозиуму «Етичні дилеми в клінічній практиці» (фото 4, 5).

У нашій країні презентація бази знань «eMPendium: внутрішні хвороби» відбулася 18 червня 2014 року в Національній науковій медичній бібліотеці України (фото 6) [7]. Під час заходу було продемонстровано основні принципи роботи з нею, серед переваг якої варто відзначити легкість у використанні пошукової системи, висо-

ку якість фахового матеріалу, велику кількість зображень тощо. Окрім цього, практикуючі лікарі можуть познайомитися з описом клінічних випадків, відповідями експертів щодо особливостей діагностики та лікування різних захворювань відповідно до положень останніх європейських і міжнародних стандартів. На сайті також створено систему зворотного зв'язку з користувачами для висловлювання останніми зауважень та пропозицій [1].

Отже, сьогодні кожен інтерніст в Україні має безкоштовний доступ до доказових знань із діагностики й лікування внутрішніх хвороб на платформі «eMPendium», а в найближчих планах видання друкованої версії довідника у скороченому та повному варіантах, а також переклад його на англійську та іспанську мови, що дасть змогу вивести на якісно новий рівень надання медичної допомоги та навчання лікарів не лише в нашій державі, а й в усьому світі [8].

Список використаної літератури

1. Бочерикова Є. Україна та Польща: продуктивна взаємодія медичної спільноти триває [Електронний ресурс] / Є. Бочерикова. Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/296020>.
2. Гринхальх Т. Основы доказательной медицины [Текст]: Учебное пособие / под ред. И.Н. Денисова, К.И. Сайткулова; пер. с англ. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2008. – 288 с.
3. Москаленко В.Ф. Значення доказової медицини в підвищенні якості надання медичної допомоги в сучасних умовах [Текст] / В.Ф. Москаленко, О.П. Яворовський, А.С. Свінціцький // Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика. – 2007. – Випуск 16, книга 4. – С. 719-724.
4. Принципи доказовості в забезпеченні безпеки пацієнта – «Інтерна Щекліка» в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://old.dec.gov.ua/site/file_uploads/ua/sem/3_zab_bezp_rac/1.pdf.
5. Сердюк В.Г. Перший Національний конгрес із безпеки пацієнтів «Безпека пацієнта – безпека лікаря – безпека держави» [Текст] / В.Г. Сердюк // Новости медицины и фармации. – 2012. – №20-22. – С. 6-7.
6. Скрипник О. Підкований пацієнт – локомотив медицини? [Текст] / О. Скрипник // Дзеркало тижня. – 2012. – №47-48. – С. 12.
7. eMPendium – електронний компендіум «Внутрішні хвороби» у відкритому доступі [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.library.gov.ua/holovna/35-novyna-ta-podij/130-empendium-elektronnij-kompendium-vnutrishni-khvorobi-u-vidkritomu-dostupi-ukrajinskoyu-movoyu>.
8. Gajewski P. Interna Szczeklika idzie w świat [Tekst] / P. Gajewski // Galicyjska Gazeta Lekarska. – 2014. – №3. – S. 17-18.

Надійшла до редакції 14.07.2014

ROLE OF FREE ACCESS TO CONTEMPORARY EVIDENCE-BASED MEDICAL DATA IN PROVIDING HIGH QUALITY OF PHYSICIANS' UNDER- AND POSTGRADUATE TRAINING AND MEDICAL CARE IN UKRAINE

A.S. Svintsitsky

Summary

The importance of free access to the contemporary evidence-based medical data in providing high quality of physicians' under- and postgraduate training and medical care in Ukraine is discussed in the article. The basic stages of creation of the Ukrainian version of database «eMPendium: Internal Diseases» (<http://empendium.mp.pl/ua>) and the Ukrainian-adapted edition of the handbook «Internal Diseases: Compendium» («Choroby wewnętrzne – kompendium») edited by A.Szczekliak and P.Gajewski and also the prospects for further work in this direction are shown.

Keywords: contemporary information, evidence-based medicine, medical education, medical care, eMPendium.